

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМГЕ ШЫНЧЫ

ВЛКСМ Төз ревизия ком-миссиясынын кеңешүү, Тыва АССР-инин Дээди Советинин депутаттары санчы Баткар Оюмаа, Тандыла механизатор Владимир Гольцов олар иш-каш мурнакчыларга Тыванын комсомолу чоргаларын.

Планның оонаалдарын, социалист хуузааларын куу-седир дээш демисел аныяктарын коммунист тургузууш-кунга ийкейлеп хаара тут-лар талам-биле комсомолун организавчы болгаш комму-нист ажилын шолууш бол-лур турар Тыванын ком-сомолчуларынын болгаш аны-ктарынын бо хунерде шалы-чы керээ — Бүгү-зынде-дин комсомолчу шалычы туу-ду Чаа Шагаан-Арыг хоорай-нын, Саян-Шушенск ГЭС-тин сүт хоолдээ алы бээр зоназын-оске-даа объекталары, Кызыл-Мажалыктын этт комбинат-нын туугулары, республика-нын туугу индустриянын базазын тургузары, мал ажылы, мелорация, хову ажылдары болур турар.

Ам бистин республиканын 9 муң ажыг оолдар болгаш кыстары күш-ажылды комму-нист хууза-биле көр дээш, 300 ажыг комсомолчу-аныяктар коллективтери «Беш чылдын маадырлары, күш-ажылды хоочунары—эң кыс комсо-молчу-аныяктар коллективте-ге» деп шилчир Кызыл ту-дээш чарышта хаара тутту-ган. «Хожудан турарлар чок ажыг-дар» деп патриотчу

эгелешкини дөткөп аныяк-тар коллективтерини саны өскөн.

Аш-чем программанын бот-танлыгын аныяктарынын салышкынны көскү, Ховулар-нын, фермаларын ажал-иш-чилеринин бо талазы-биле ажилыг анык механизаторларын, малчыларын үдү-үр бар. Бистин аныяк ме-ханизаторларынын отря-дында ам 15 муң ажыг оол-дар, кыстар бар. Көдээ комсомолчулар, аныяктарын 87 коллективтери ажалдап ту-рар.

Тыванын комсомолунуң шалычы ажал-херэниге студен-тилерин туугу отряддары, школарын үстүк классчы-лары толентип үдүр кирип, күш-ажылга кайналып, ам-дыралчы ийкейлеп турушка кижизитилп турар. Студен-тилер отрядтары бо беш чыл-дын чыл бүрүнде беш мил-лион ажыг рубльди ажилыг кылган. 11 муң үстүк класс-чылар чайгы күш-ажылчы уелуңчир кирипке. Олар өө-нөкчилерин, булурулчу бригадаларына, школарын-ның иш ажал-агылдарына, мал чөм белектеринге, кыр-гылаа кирип, ногааларын өстүрүп, школарын септеп турар.

СЭКП ТК-нын Пленумунуң материалдарын ханызы-биле өөренип, пропагандалавышаан, ам 40 муң оолдар болгаш кыстар «СЭКП-инин XXVI съездинин шилтирлерин —

киноапарлар, библиотекалар аныяктарын эстетиктиг кижизитилгесинге улуг ролдуг болуп турар. Чээрби муң ажыг оолдар, кыстар бот-тынгыр уран чүүлүгү кир-жикчилери. Бот-тынгыр уран чүүлүгү элэи хой кол-лективтери бүгү-зынде, рес-публика фестивалдарынын, көрүдө конкурстарынын лау-реаттары, дипломаттары болган.

Тыванын комсомолчулары-нын болгаш аныяктарынын иштинде боттарынын ажал-херээ-биле республиканын коммунисттеринин, ажалчы чонларын хундүкелди чаа-лап алган, оон экономиканы, культураны хөгжүдеринге эн-тунасыч чоруун көргүзүп чоруурар хой. Ам бисте үжөн хар чедир назылыг 1262 кижиге хаар, хоорай, суур, ко-дээ Советтерин, Тыва АССР-инин Дээди Советинин депутат-тары.

СЭКП ТК-нын июнь (1983 ч.) Пленумунун, ССРЭ-нин Дээди Советинин ону чымынын сессиязы аныяк-тарын күш-ажылчы болгаш хой-иничиге ийкейлеп бе-диринин улуг оруктарын ай-тыккан. Партиянын чагытла-рынга, интернационализмни херээге шычы республика-нын оолдар болгаш кыстары он бирги беш чылда чаа-чаа чедиркини чедип ап, Совет Тыванын юбилейин шалы-чы күш-ажыл, конуг эки өөредилге-биле уткуурун бу-рун шилтирлелер.

О. ХОПУЯ,
ВЛКСМ обкомунуң бирги секретары.

Республика аныяктарынын Совет Тыванын 40 чылыга турсааткан найрал фестивалынын киржикчилери аныяктарын эртем-техниктиг чоргалдарынын республика делегацияны көрүп турар (кырында чуртка); Аныяктарын интернационалчы найрал кежээнин үзүндө фестиваль киржикчилеринин танчылап Ю. КОСАРЬКОВТУҢ фотолары.

АНЫЯКТАР—КҮШ-АЖЫЛЧЫ ЭЭЛЧЕГДЕ

Эң-де херектиг черинге бар-ып, кандыг-даа ажал-херек-ке комсомолчу сорукту, чо-гаалдык чорукту көргүзүр — Советтер чуртунуң оол-дарынын болгаш кыстарынын ажалыг чачылы. Олар бот-тарынын байырлаган күш-ажылчы, өөредилге, хой-иничиге ажал-чоругула-зынга чедиркини беле утку-турарлар. Совет аны-яктар—хунуң бүдүрүлгө СЭТА-нын корреспондент-тери ижи-бүрү мергелиндин толукчулары-биле харла-даа шугумун дачыштыр кыйгыркан чутаалашканнар.

Харылаа шугумунда — «Метро туудунуң Москва өргөлүнүн электромонтаж-нигиригин комсомолчу-аныяктар бригадаларын уду-туркуру Анатолий Бадичин. Оон бригадаларда чутула чаа чутула болуңуң эштери-биле калы оон ажалдап ту-рары намыскал метроуңуң 4-жилометр дүртүгү Серпу-хов районунда бүгү ажал-дар доозулган. Баштыгы шеваде, рейзинге поезди-ни мында белектер турар.

— Проходчиктер биле те-верекчилерин эгелен каа-ны ажалдыг дүргөдөшкөн иш дөткөн шылдаканышка бистер чоргаларын турар бис. Чаа тонкелдерде болгаш станцияларда электромуну-

хемнери дачыш хой-хой ки-лометрлер Сургуттан ырадып турар. Ындыг черлерин оран-дегей кыдында черлер дээр-даа болза, оон чаа-гай таварыла. А. Шукор-овтуң болгаш оон эштеринин дүрүктүгү Гагакомб-нефтегазын үткөчүлүг бол-ган — ол бригадалык баа-за-да мурнакчы дуржула-ныч шолууш ажилыг. Ын-да күш-ажылдык бидилгелер организавтыганын, тех-никалык болгаш технология-ныч чедиркиниг эрткин турарында эдесинчиг чүөч чок. Анык чер үткөчүлери-нин чер үткөчүлери бидирин чедип алыртыга «Лулар» университет дү-дүлүп турар. Чыл эгезинде бээр чер иштинче пилитиз-биле бир миллион метр хире ханылаашкын унаарын үткөчү кирип, оларын чүс муң метр хирен оонаалдан даш-каар куусеттинге.

Ижтомир областың Корос-тышев райоңда Мичурин ат-тыг колхозтун саавчылары Татьяна Сельмак биле Нина Негерей олар перекликала кирип турарлар. Олар — областың муң ажыг аныяк малчылар кирип турар со-лун шымчоскини эге-лекчилери. Ленинче комсо-

молдуң шалычынын лауре-аттары ол ийн экишкенин чутаалаш турары: — Ол шимчоскиниң үн-дешинде ажалдаар зона-ныч дегемчидишкенин чы-дып турар. Улестүрө шепте-роон ол методу мал ажалда-зынын индустриалдыг мето-ду ажалдап турар бүгү-ле комсомолдерде болгаш фер-малар ажалдап турар. Ам саавчы бүрүз чээрби эвес, бееш болгаш оон-даа хой инети саап турар. Оон ажалында сүт бүдүрерин көүдөйлөп, оон бот-уеин чыгыдып турар алпарган.

Татьяна биле Нина специа-лист-биле мал инектери болгаш машинанын тургу-зарынын чогуучалыг аралыг ажалдап кылган болгаш саавда чорударынын. Инек-терге чөм каап боорунин те-хнологияны саагангайжыт-каннар. Түндөлдө чаары-чалар боттарында быжыла-тыгнал инектеринде чыла сүт бүдүрерин 150 тонна, че-динип, областа бирги чери-быжык-биле тууду турарлар. Оларын эгелешкиниг Сын-дешка болгаш Гомель об-ластарын саавчылары дөт-көн турарлар.

Латвиянын наймыскалына эң улуг Пурвическе туртталга районун чурттакчылары-нын хоорай ортузунда чедир

орукка чарыгдар үеи кы-зырлаган. Чаа туугулар ми-кроайон-биле адегедиг ар-гыжылганы тургузарынга хоорай Советинин депутат-тары Иисса Лукша дуа-лаан.

— Ол болза мээң сонукчу-ларымнын чагы-дыр — деп, ол чутаалаар. — Ону күсө-дир-биле мен специалистер-де болгаш улусуң контро-лдердан комиссия тургуза-рын санаалдап мен. Автобус болгаш трамвай-трелейбус парктарын ажалын ком-плектиг хынааш, оларын ажалын экижидер талазы-биле сумелери белектер бол-гаш. Оон түндөлдө чамдык машруттарын өскөртөн бол-гаш интинин транспорт доктар черлерин таарымчал-дык черлерге көжүргөн.

Иисса депутат болгандан бээр ам чүгө ийн чымы эр-тин турар болза-да, оон ат-тарын чон аразында улга-йдып турар. Ол Улус өөредил-генин талазы-биле доктал-мал комиссиянын кеңигүүн, районун школарын оон хайгаралынын алаанды. Оон иштинде ажал-биле тургу-туңган ГАИ-ин хой-иничиге постуу монетер болгаш ве-доспелетер муңуң турар оол-дарын аразынга профилакти-ка ажалын чорудуп турар.

СҮТ-ХӨЛ КОММУНИСТЕРИНИН КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

Тыва АССР-инин Дээди Со-ветинин Президиуму Сүт-Хөл району тургусканы РСФСР-инин Дээди Советинин Президиумунуң 1983 чылдын ап-рель 25-те Чарык-биле ба-дылаан. Оон составыга улус депутаттарын Аллан-Маа-дыр, Бора-Тайга, Сүт-Хөл, Иштин, Ийме, Баян-Тала ко-дээ Советтери кирген.

Дүүн Сүт-Хөлдүн Культу-ра бажыныга «Аллан-Маадыр, «Сүт-Хөл, Карл, Маркс ат-ты, «Октябрь 30 чылы» сов-хозтарга, организацияларда болгаш албан черлеринде партия организацияларын делегаттары СЭКП райкомун тургузар, чаа районун ком-мунисттерин болгаш бүгү ажалы чонларынин эконо-мия база сонал хөгжөлдө талазы-биле соругларына то-даралыр бирги конференция-га чыгып келгенер. СЭКП обкомунун ийги секретары П. И. Кравченко конферен-

цияны ажалдып, ажал чүөчү-гаалаан.

СЭКП райкомун тургузар талазы-биле өргөбөрүңү уду-туркузу Г. С.-М. Иргит ажа-илетке кылган. Тыванын со-циал-экономикалык улам ийи-хөгжүдөр дугайында партия болгаш чазак докталам са-гыш салып турар, оон чаа ишери Сүт-Хөл району тургусканы болур, ол дээш коммунист партияга, Совет чазакка өөрүп четтирген иштинде болгаш саав бер-ген делегаттар килергей-чи. СЭКП-инин XXVI съездинин, СЭКП ТК-нын мэд, ноябрь (1982 ч.), июнь (1983 ч.) Пленумарынын шилтирле-ринге дүштүр район-да ажал-херектин байда-лып, куруне планнарын күсөдесин олар ханы ана-лизтеп, ажалдап болур кур-ламыларын плеретик. Мал продуктуларын бүдүрерин ко-

вүдөдирин, оон баш санын өстүрерин, продуктууң бе-дирин чедип алырчыне код кичээгенин утандырган.

СЭКП-инин XXVI съездинин, СЭКП ТК-нын оон да-раазындагы Пленумарынын шилтирлерин, он бирги беш чылдын оонаалдарын күсөд-дир, Совет Тыванын 40 чы-лыга толентип ужуражыр та-лазы-биле районун партия организавынын соругалары айткан докталам кон-ференция хуулап алган.

Конференциянын делегат-тары СЭКП район комитетин болгаш районун партия ор-ганизациянын ревизия мо-миссиязын сонгаан.

СЭКП райкомунуң бирги пленуму болган. Организавты айттыгында ажал чутаалашкан. СЭКП райкомунуң бирги секретары Г. С.-М. Иргити, ийги секретары Д. К. Черчик-оолду пленум сонгаан.

Суур, оон аян-шинчизи, кижилери 2. ЧАҢГЫС ӨГ-БҮЛЕ ДЕГ

Суурувуста ийн чүс алдан ажыг өрөгө бар. Бүрөн-Аксы суур Бүрөн-Аксы көдээ Со-ветинин девискээринде турар. Оон чурттакчылары — «Кызыл туу» совхозтун ишчилери. То-роон суурувусту чыл келген ту-дун чагайжыттып, чаар-тынып турар. Совхоз төвүн амыдырал хандырылга, куу-тура албан черлери — сөс чыл школары, уруглар аял-салы, көдээ Култура бажы-ны, библиотекка, харылаа салбыры, эмгелек пунктуу, амыдырал хандырылга өрө-дүн, магазин бар. Ону беш чылда 5000 ажыг метр чурт-талга шөлү ажалгалга кир-ген, чаартыган ийн кудумчу, харылаа салбырынын, көдээ Советтин чаа бажынылары, чаа магазин суурун улам аян-шинчилер болдурган. Көдээ Советтин девискээринде, маңгыга чуртталга бажыны-ларын туудунче кичээп уруг.

Суурувусту, маңгыга чайын чараш, ногаан-шиник апар. Ийн талазында арга-биле бүртүрткөн суурун кудумчу-ларда, чуртталга бажынылары-нын девискээринде тараан теректер, чодураа, ракета, сарык улам-на көрүштү бол-дуруп, кижини кичээп чыгар-ла хаара тууда бээр. Чуртталга төрөң суурун чагайжылар талазы-биле ажалдарын кылп келген. Депутаттар, суурда хой-иничи организавылары — маңаа хол күш.

Көдээ Советтин депутаттары И. Е. Лыков уурткан орук туудунуң болгаш чагайжы-лыкта талазы-биле докталам коммунисттин удурулазы-биле суур чагайжылар эвээш эвес, ажалдар кылдыган. Чурттакчыларын күжү-биле суурга чылдын-на 800 хчд тарымаал ууттерин олуртп турар бис. Сонгучуларын килерге чагы-биле кол еу-дүмүшүн ийн талазында. Ийнскыя кудумчуула тротуарын. Набережная кудумчуулаа көнөй шөлү.

ууле-херекти бүдүрүп, чангыс өг-бүлөдө чурттал, ажалдап турарлар. Оларын аразыла күш-ажылды хоочунары, мурнакчылары хой. Ындыг-ларга чангыс чер чуртталгы чоргаларын. Төлөнтүп күш-ажыл мактада.

Партия, чазыктын хун бүрү ала сатып салышкыннын ачымыла совет кижилерин амыдырал-чуртталгазын и ч чагай чорунуң белип турал-дын союктун ишчилеринин амыдыралындан юруп болур. Көдээниң чурттакчылары

амыдырал хандырылганын хой талазын ачы-дуузын амыдырал хандырылга өрө-дүнчеге ал турар. Суурун чуртталгаларында элтиг болу-дары-биле совхоз төвүнче ба-за бир магазин немей туу-кан. 75 орунуг шырык чы-кап, дөткөп уруглар аян-сал-дыла совхоз ажилчылары-нын уруглары амыр-шөлөң-дөртүп өзүп турар. Чангыс сөс-биле чутаалаарга, көдээ ишчилерин таарымчалыг, культурут амыдыралынга чу-гула чүдүлдер бисте тургусту-ган.

Көдээ Советтин девискээ-ринде СЭКП ТК-нын май (1982 ч.) Пленумунуң шил-тирлерин амыдыралга боттан-дырар хемчеглер багай эвес куусеттинип турар. Чонунуң дуаалаа ажал-агын суурла багай эвес сайыраан. Ого-род, картофель тарын өс-түрбейн турар, мал-ишан, күш туткай, турар өг-бүлө чок деп болур.

Төрөң суурувустун чыл келген туудун чаартып тур-рар бисти өртүп турар. Совхоз төвү ая-даа чагай-жыттылар, ол талазы-биле кылдылар ажалдар хой. Чаа эмгелге пунктул, спорт зал-дыг, баян-хеп чурр комбинат-тыг болурун чурттакчыларын күрөп турары чутаажок. Сов-

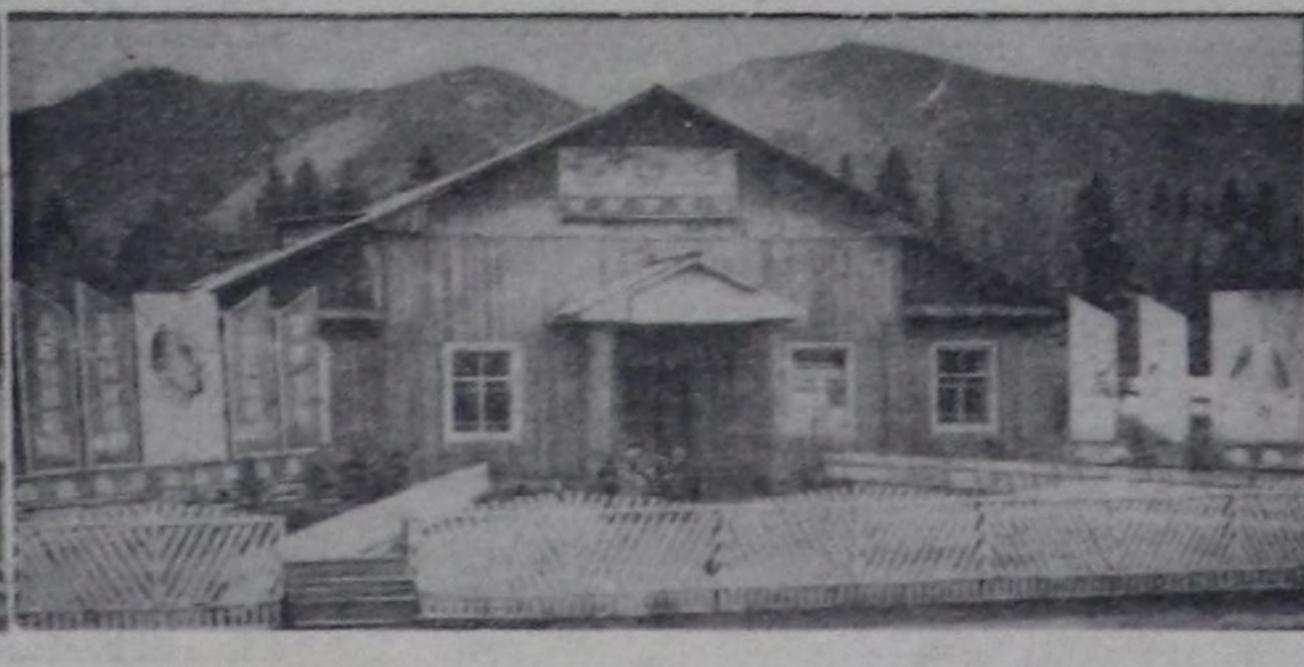
хозтун малчын коданнарын электржидерин шилтирлээр бисте база чутула айттыр-ларын бирээш.

«Кызыл туу» совхозтун ажал-ишчилери СЭКП ТК-нын июнь (1983 ч.) Плену-мун шилтирлерин, СЭКП ТК-нын Чынык секретары, ССРЭ-инин Дээди Советинин Президиумунуң Даргазы иш Ю. В. Андроповтуң Пленумга чутаазын ССРЭ-инин Дээди Советинин ону чымынын сессиязынын материал-дарын моон сонгааргы ажал-амыдыралыга дайынчы про-грамма кылдыр хуулап алган болгаш оон негелдеринге дүштүр ажалдарын хуула-нып турар.

А. СТАРОДУМОВ,
Бүрөн-Аксы көдээ Со-веттин кууском даргазы.

ЧУРТАКТАРДА: суурда көс-кү чараш туудуларын бирээш—көдээ Советтин чаа бажыны база Култура бажыны; совхозтун хоочунарынын би-роон, Ленин орденнин эдилек-тери Давыд Иванов, Енисей уруукуң огул Костя-биле ка-ды ор, оон бажы девискээри эң эки чагайжыттыган.

В. КАРА-САЛДЫҢ фото-лары.

КОЖАЛАРЫВЫС-БИЛЕ КАДЫ

Көдээ Советтин кууском даргазы Анатолий Серафим-ович Стародумов бүрөн-аксы-жыларынын ажал-амыдыралы-биле бисти таныштырды. Чагайжыдыла талазы-биле мында шына-ла улуг ажал-дар кылдыган. Долгандыр-ла ногаан-шиник, сатыш-сеткил чайгаар-ла сергей хо-луп келер. «Арай-ла ооалды берип-тир силер, чодураалар чечетелин турда сүт келген болуңураа көрөм, мында-даа болза, сирен чечетелин тур ишчакы» диген чутааны чурттакчылардан чангыс эвес удаа дыкнадыс. Маңаа ужурашкан-на кижилеривис «кудумчу» деп чутаалаарын до-раан өскөрдүс. Көдээ Со-вет куускомунуң даргазынын «суурунун силерге көргөдөй» деп чутаалаш турганы — то-роон суурунга оон онзагыг инакчылыгын илереда деп билдир. Суур бүрүз чагай чангыштарды, үлөгөргөн бажыныларды, мурнакчыларды. Мында база мыдыг. Мурнак-чылар, өскөргө үлөгөргөн өг-бүлөлөр хой. Эки чуртталга төлөдө, эки ажалдаар дээр-и билдиндир.

Суурун эрчөкө талазында кудумчула чангыс аял төлө-вилелдиг чаа бажынылар бар. Өрөгө бүрүз орогортуг. Ол бажыныларын бирээшине Хуурактарын өг-бүлөзи

чурттал турар. Оларын ажал-амыдыралы-биле чок таныштырыс.

Шоома Васильевич Хуурак «Кызыл туу» совхозтун мур-накчы механизатору. Оон күш-ажылчы намыры кады ажалдап турары эш-өөрүндө ийдег-ла онзалынас. Ындыг-даа болза хуурагын ажалыга сеткилден бердингени, кызымаа, ажал-дыг шынары дөш чүтүлү, ажалын төндүрбүдө, саты-жы амырааны — оон ола-гы хай талам. Шоома Василь-евичин ажалдап турары бригадалы куурууңун бажы-гай эвес дүндүлүп ал келген. Бо чымы база мыдыг соруг-ла салдыган. Шоома Ва-сильевичин бөгүңү ажал-дын сонугаарыныска, ол мында диди:

— Уе улаар эвес. Бир көр-гө дүңүз ажалар үе чедип келген турар болбай. Алаа беш удуру белектер ажалла-ныр. Ылаалаш ам күсүк дү-жүт ажааладымче көрөр комбайннар, тракторлар сен-теп тур бис.

Өгүнү херөжөң ээзи Оля-га Кыргыссына өг-бүлөңү хеймереги — беш айым Бе-лемеааны удууңуң кааш, ко-жымыда өрөдөң уугу эвес хемчээдиг саанын хайрак-чыгаш экижеш. Шапал-мактал мында болбайжыла дөш сунду. Шапал, хунду-дөш бидиктер шына-ла ар-бын болду. Оларын аразыла-дып күш-ажылдык. Кызыл Туу орден каастан чоруу-рун мынан билдирис.

Оляга Кыргыссынын алыс мергежила сааныч. Амды-аанда чаш уруун амырп олурар. Өг-бүлөңүн уруглары алды. Уруглары — шоолаа, бичилери — совхозтун иш-чилери. Совхоз Хуурактарга дөрт өрөдөң бажыны бер-ген. А херин ишти дуаалаа ажал-агыл туурунга таа-рымчалыг. Бажыныны оро-дунда согула, морков, огу-рен, свейла, редиска, карто-фель үңүп турар. Ийги классчы Рая биске көзөк дөс

Хуурактарын дуаалаа ажал-агылда инек, өшкү, дагаа, хаан бар. Совхозтун талазында мал чөм-биле канчаар дуаалажын турарын сонугаарымыга, сиегени бот-тарымыс белектер ап турар бис, картофель-биле совхоз-тан мал чөм оран ап болу-рун чутааладылар.

Ажилчын өг-бүлөңүн амы-дырал-чуртталгазы-биле кыс-сы таныжарга мындыг. Дыш-тамыр чамдык хунерде ача-ам «Москвичин» хөдөлдире бөөрге уруглары ону долду-ру олурттарлар... В. КУУЛАР.

Суур, ооң культура амыдыралы

3. ТАНЦЫЛАП, ОЙНАП-ХӨГЛЕП...

ХӨНУГУП ОРАР
Көдөз чонуну культура хандырылганын улам экижи-дер дээр Каа-Хем районунун партия, совет болгаш өске-даа хой-нияти органнын соолгу чылдарда өвөш-өвөс ажалдар-ны чорудуп келген. Масс-по-литтиктин, культура-чыры-дымшын ажалдарын боттан-дырып чорударына чер-черде социал-культура комплексе-рин тургузуп турары эки.
Оларның ажал-чорудулгазы ий-политтиктин, күш-ажылчы, мөзү-шыннар болгаш эстетик-тин кижилеринин чорудул-гыны, кижилеринин чогаалы-чы, салым-таанын сайыра-дырыны, оларның дыштаныл-

тазын чоп органиастаарынче, култур алаан черлеринин материалдыг базазын бил-жигжарыныче база калдарын шилеп тургузарын таарышты-рыныче уланган.

Бүрөн-Аксынын төпүткен клуб-системазының ажылы хөнгүп орап, мында кол топ — Көдөз Култура бажыны. Клуб ажалдарын чорударына таарымчалыг байдал тургу-турган, материалдыг базаа бижиккан. Култура одагазы-рин септеп белеткээрин сов-хоз боду кылып турар. Рай-нуекомлунуң культура киддиз-иниң чээ телеизоруун салып берген, совхозтун ашка-хөре-п-ин-биле инструменталдыг ан-самблге хөргөзгөр шунтуп инструменталдарын сазып ал-ган.

Ол хүнирде район фести-валына белеткел кынып тутуп турган. Программаны шилеп тургускан. Бүгү-ле ажалдар-нын чорудары комплекстик чү-ве болганда, фестивалга бе-леткелди болур-чоругуру-биле чорудар дээр клуб, библиоте-ка, хөргөзгөр чөвүледи, комсомол органиастаары де-мий-хөдөлүрү чугаажок. Аас чогаалынын ансамблин бээ тургузар, алаа киржип болур ийдепкейгир кижилер хой.

Бо-суурда улуттарын-даа, урууларын-даа чыгып келир база бир төвү—көдөз библио-тека. Бо уазада библиотекка чедер бээривиске, бир бөлүк эге-интасчылар тоолдар ном-нары номчан орап, «Кни-гоба» деп булуңаа чыгып белеткээр номдарын библио-текага Майя Енаковна Ке-ден-туртгарга үлөп берген. Көдөзтунда орус тоолдар, ты-ва-номнар база ий-чаныс бар. Бичин уруулар библиоте-кага кээп чачыга бергенге кызыл. Ном-биле канчаар ажалдаарына, ону номчуу-рунга библиотекка база урууларын оорейип турар. Бо библиотеканын бичини зыны-га ас классычыларга библио-

тека кичээлдерин база эрт-тирип турары эки.
Бичин урууларын номга хандыкшылар сорулга-биле суурда уруулар сазынга ко-жер библиотеканы база тур-гускан. Улуг улус номчуур номнардан ангала, школа на-зыны четпээнерге тааржыр номнары база шилеп апарып турар. Шынап-ла, кижиле бот-коорге, номга хандыкшылар бичин кижилерге кижиле-ринге чүгө оларнын ала-ис-лери эвес, уруулар сазы, би-блиотекка база киржилегин болтурга эки-дир.
Библиотекка манаа ажал-даа-ла чаа чыл чедип турар-даа болза, даандырган ажал-

данын эрттирерин мында амыдыралда боттандырып ки-рипкен.
Култура комплекзинин планын эсугаар ону эрттире-рин баш бурунгаар тургус-кан. Клуб, библиотека, хо-роожонер чөвүледи болгаш өске-даа хой-нияти органиаста-ар алаа киржишкен. Мур-накчыларын аларжызып, оларын шаңдап-мактап. Час-кы тарылгаже кирер бугу-зүндө эртер ук байыраламды сорук кирикчи салдары ха-ны. «Хүндүлүдүн Демээ» орденнин эдилекчин, комму-нист Матвей Тожу кукуруза-чылар звенонун удуртуп тур-рар. Баштайгы алдарган ди-линдек байыраламды хову-же үнер мурунда олар бот-тарын социалистик хүдээл-гезин чыгылган чога динна-дып, Совет Тываның 40 чыл болур оюн төлөткөп тутуур дээр улам хол динчиг ажал-дарын хүдээткен.
Темалыг кезжээр, мурак-чыларга тураскааткан байыр-далдар эрттирер чачыл бол-ган. Библиотекка болгаш клуб ажалдакчылары ССРЭ-нин Аш-чем программанын амы-дыралга боттандыра талазы-биле ажалдарын калбарт-кан. Черде ычаш Сарыг-Сеп-тин култура комплекзинин бо талазы-биле ажал планын беш чыла боттандырып чо-рудар кылдыр тургускан. Ха-дымчыгаш байыраламдын сипет кезжээзинин бугузуңула, баштайгы спол байыраламды дүжүт ажал мурунла, дү-жүт байыралам күзүн эрти-рип турары эки. Ол ычаш «Күш-ажыл кижини каастаар» деп кинофестивалдарын, эң эки малчы, хову ажалдак-чызы, чолаачы дээр конкур-старын органиастап турар.

КИЖИЛЕРНИН ХАРЫЛ 3 А ЖЫЛГА-ЗЫНГА

Бүрөн-Аксы суурда хөргө-згөр чөвүледи (даргазы школа директору Мария Таи-ровна Саражакова) төпүткен клуб системазы-биле кады чо-ортузунга культура-массалыг ажалдарга үлүүн кирип тур-рар. Хөргөзгөр чөвүледи мында каш чыл бурунгаар тургускан. Оон составында он беш кижиге кирген. Суурун чоңу интернационалчы бол-гаш, инда орус, тыва дээр

өске-даа нацияның кижилери кирип турар.
Хөргөзгөр ортузунга уран-шевер кылгаш талазы-биле ажалдарга, ада-иелерге уруулар кижизилегизинге, я-зы-бүрү делегелер эрттире-ринге чөвүлөткөп ажалдар-нын кылып келген. Чижээ, э-ге, ада-иелерге десторини тургускан. Ону хөргөзгөр чөвүледи башкарып турар. Култура бажынынга инсоп-еансылар егелээр мурунла азы соонда кижизилеге тем-азына лекцияларын, беседа-ларын чоруда. «Ашка болгаш уруулар», «Карман акаш», «Кижиге болгаш хоолу» дээр оларның теманы яны-бүрү болуп турары-биле ада-и-елерге сонурганчыг, олар оон хойну билеп ап турарлар. «Подружка» клуб хөргөзгөр

пер ортузунга солун ажал-дарын чорудуп турар. Ону амыдырал хандырылга комби-назын суурда филиалының эргелекчизи В. П. Михалёва удурткан. Уран-шевер кыж-илерин дегелелерин эрти-рип, хөргөзгөр аргырына э-ргөзгөрлерин өөрткөн. Неде-ланын четверте хүнүндө бо филиалдың бажынынга улус чыгып келир. Хөргөзгөр ки-жинин уран-шевер холу-биле бугурун алыр чараш чүд-дерге өөренип ап, бот-боттары аразында хөргөзгөр-даа алыр-лар. Пенсционер В. Г. Севрю-кованын кылган чүдүлдеринин хуула дегелелерин-даа эртти-рен.

Бүрөн-Аксының хөргөзгөр чөвүледи табын камгалаарының хө-рөзгөр үлүүн кириштирип, Тайбың болузуңа ажал чымдазынга ийдепкейгир кир-жил келгенер. Массалыг спортчу хөргөзгөр, чөкчөт дегелелеринин суурун хөргө-згөр чоңу эң ийдепкейгир. Көдөз Совет болгаш хой-нияти органиастаарының киржилгезин-биле ниитинин хо-рум-чурумун бижылаарынче мында сагыш салымшыкын улуг. Ылаңгыя школачылар ортузунда ажалды таарыш-тыр тургузуп, оларны хайга-ралга алган. Чайгы дыштаны-лаа-даа үзүндө, ылаңгыя кезжээрде, урууларын хай-гааралын күштөлдөйп, манаа ада-иелерин харымсалгын бедиксени черде эки.

КАДЫКШЫЛГА АЛБАНЫ

Медпункт эргелекчизи Ольга Өдүтеева Орустук-биле оон ажалдаар черинге ужуражы берген бис. Ол хүдээл алыштын чорудуп ор. Кел-ген кижилерге ол-бо сүмөни кадып, канчаар эмнеширин чугаалап берип турган. Эңчи училешсин дооскандан бээр дөрт чыл чедип турар. Ажы-лыга кызымак кижилерин бирээни деп көдөз Совет күүсүмунун даргазы А. Ста-родумов биске таныштырып чугаалаан чүве. Чурттакчы-ларның, ылаңгыя не-чаштар-нын, кадыкшылын хайгаарап бижылаар, суурун чачгай-жылдыга, арыг-шевер байда-лын бедик деңгееге тургузар дээр ол өске хой-нияти-биле кады ажалдап турар. Суурун бугу бажынынын тускай комиссия-биле кады чыла-нын улаа кезип хынаар. Арыг-шевер байлазы болгаш ниити культура деңгееге чет-пес улустарын тускай ни-иативтиг комиссияга чуга-лажып-даа турар.

Бүрөн-Аксы суурун кул-тура амыдыралында чыдык чүдүлдер-биле таныжып коорге мындыг-дыр. Өскөргө өө-рө-В. П. Чирва чугаалады. В. КАРА-САЛ.

чурунтарда: ДОСААФ об-мунуң даргазы полковник Ю. М. Намышев агитбригада-ның киржикчилери-биле; ко-лонна Кызылдың кудумчула-рында. Авторнуң фотолары.

НАЙЫРАЛ КЕЖЭЭЗИНДЕ

Аныяктарның Совет Тываның 40 чылынга ту-раскааткан найырал фести-валынын киржикчизи—совет ырылар күүседик-чилеринин Бүгү-россия конкурзуунун лауреады, Тыванын күрүне филар-мониязынын «Аян» ан-самбли аныяктарның ин-тернационалчы найырал кезжээзинге оюн көргүзүп турган үе.

Ю. КОСАРЬКОВТУН фотозу.

«САЯН ДЭЭРБЭЭН» ДОЛГАНДЫР

РСДРП-ның II съездинин 80 чылынга болгаш ВЛКСМ-ның 65 чыл оюнга тураскаат-кан агитраллиниң кижигүнне-ри республика төвүнүн мур-накчы бугурулгелеринин ком-сомолчу-аныяктар коллекти-веринин ажал-ижи-биле бол-гаш Тываның төгүлүг турас-каалдыг черлери-биле таныш-каш, оруун уламчылаары-биле Тываның даг-дугу берип турар аныяктар хоорайы — Ак-До-вурчане чорупканнар.

Олар Красноярск крайдан келген Сергей Сгибневке удурткан 29 кижиге составтыг агитбригаданың кижигүннери, бугурулгениң аныяк мурнак-чылары, студентилер, тускай эртемниглер-дир. Оларның келген маршруду — Красно-арск — Дивногорск — Абакан — Шушенское — Кызыл. Демир чорур маршрут Ак-Довурак Абаза — Черно-горск — Красноярск.

Бистин агитраливиңиң нол сорулгазы — комсомол болгаш ДОСААФ органиаста-арының аразында харылзаа-зын, аныяктар ортузунга патриотчу, интернационалчы ки-жижилгени улам бижикты-рары. Маңаа, Кызылга чедир эртен маршруттарыныска 4 улаа яны-бүрү темалыг кон-церттерин бараалгадып, лек-ция, беседаларын чурттакчы чоңа болгаш күш-ажылчы коллективтерге кылдырыс-кеп, ДОСААФ Красноярск чор-туй чомителерин даргазы В. П. Чирва чугаалады.

СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ФЕХТОВАНИЕ ДООЗУЛГАН

ССРЭ-ның Улустарының VIII чайгы спартакиадазы-ның фехтование маргалда-аының соолгу бөлүк шаңна-ларын шпакистер үлеткен-нер. Эрткен Спартакиадада минаш, Москваңың спортчу-лары Кавказаның шил-ин-дек командазын 8:2 санга ут-каш, алдын медальдарын чаалап алганыр.

АЛДЫН ШАҢНАЛ КУБАЛАРДА

Кубаның шил-ин-дек коман-дазының хөргөзгөр бөмбүкчү-лери түнпөл оюнда москва-жыларын 3:0 санга уткан, СССРЭ-ның Улустарының VIII чайгы спартакиадазынын ал-дын медальдарын чаалап алганыр.

ЧАДАГЧАРЫШ

13 минутта 26,32 секунда 5000 метрини чарыкыга бо көргүзүп Ленинград чурттуг Дмитрий Дмитриевич Спарта-киадаңы алдын медальын чаалап алганыр чедирген. Ук тивилегин ол чурттуг шыраң спортчуларының би-разын Валерий Абрамовту

БӨГҮН РЕСПУБЛИКАНЫН ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА ААЛЧЫЛАРЫВЫСТЫН КОНЦЕРТИ

Кыргыз ССР-нің алдарлыг коллектив УЛУСТУН ХӨГЖҮМ ХЕРЕКСЕЛДЕРНИН КАРАМОЛДО ОРОЗОВ АТТЫГ КҮРҮНЕ ОРКЕСТРИ бистин республикада аалап чедип келген. Уран чүүл удуртукчуу болгаш кол дири-жер—Кыргыз ССР-нің уран чүүлүнүң алдар-лыг ажалдакчызы Эсенгул ДЖУМАБАЕВ. Дирижер С. ЖУМАЛИЕВ. Кыргыз ССР-нің Ленинки комсомолунун шаңналынын лауреады КОМУЗЧУЛАР ан-самбли концертке Кыргыз ССР-нің алдарлыг артизи Чалагыз ИСАБАЕВТИН удуртулгасы-биле киржир. Солистер: Кыргыз ССР-нің улустун артизи С. ТОКТАХУНОВА, Кыргыз ССР-нің алдарлыг артизи Г. МО-МУШЕВА болгаш Т. ИСАБЕКОВА. АКЫН: Т. Абдиев, У. Полотов, Ж. Жума-шев, А. Ирбаев. Филармониянын уран чүүл удуртукчуу Д. НАЗАРМАТОВ. Эгелээр—19.00 шакта.

Редактор В. С. ШАРАВИН

Кино

ИЮНЬ 26-ДА
«НАЙЫРАЛ»: «Найти и обезвредить» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
«ПОНЕРА»: «Кинобюро» 9.30, 10.40, «Созвездия река детства» 11.50, 15.20, «Карна-вал» 14.50, «Он починает сер-дце» 18.00, 20.40 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Нур» 13.00, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30, «Стар-рик Хоттабыч» 10.00 шактар-да.
«ВОСТОК»: «Кавказская пленница» 10.00, «Пираты 20 века» 12.00, 14.00, 18.00, 20.00 шактарда.
«ЕНИСЕЙ»: «На графских развалинах» 16.00, «Василий Буслаев» 18.00, 20.00 шактар-да.
ИЮНЬ 27-ДЕ
«НАЙЫРАЛ»: «Кавказ за-став» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 21.00 шактарда.
«ПОНЕРА»: «Звездный ин-спектор» 9.30, 11.00, 12.40, 15.00, «Он начинал сердце» 16.40, 18.30, 20.30 шактар-да.
«ВОСТОК»: «Созвездия река детства» 15.00, «Нур» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
«ЕНИСЕЙ»: «Старик Хотта-быч» 17.00, «Швед, пропав-ший без вести» 18.30, 20.30 шактарда.

НАЙЫРАЛ ФЕСТИВАЛЫ

БӨГҮН республика аныяктарының Совет Тываның 40 чылынга тураскааткан найырал фестивалынын байырлыг хагдынышкыны. Бүрүт АССР-нин, Даг-Алтай, Хакас автоном-нуг областтарын делегациялары, Кызыл хоо-райның, районнарын төлээлери анаа киржир.
14.00. «Хүреш» стадионга тыва хүреш мар-галдаазы эгелээр. Спорт шөлүңе волейбол, баскетбол маргылаалары болур.
18.00. Фестивалдын байырлыг хагдыныш-кыны «Хүреш» стадионга болур.

НЕМЕЛДЕ ТӨЛЕВИР

Тыва республика баштаар черинин дыңдадып ту-рары болаа: алгы, кеш болгаш олу-алгы-кеш чиг-оттерин күрүенин салып адырыңың оркестеринин 1983 чылдаг январь 1-ден эгелеп улагатканы-биле холбайтар 1983 чылдын январьдан эгелээш, алгы-кеш дужаган кижилерге немеде төлөвирин 1983 чылдын июль 1-ге чедир бүгү белеткес ко-торалары берип турар. Немеде төлөвирин кытпаның бугу-гаар бээр.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ИЮНЬ 26-ДА
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
8.00 — «Уе», 8.40 — «Эртенги гимнастика», 8.55 — «Дамы-байтар», 9.25 — «Оттукчук», 9.55 — «Совет Эвилегинге бара-нан бооп тур мен!», 10.55 — «Калыкшы», 11.40 — «Эртен-ги почта», 12.10 — Совет черге ужуражышкылар, 12.25 — «Көдөңнөк шаги», 13.25 — Киноконцерт, 14.10 — ПТУ дугайында эң эки дачылаа дээр Бүгү-визител конуруу-нун ажалдынышкыны, 15.10 — «Музыка киносу», 15.45 — «Аян-чорукчулар клубу», 16.45 — «Хоочулар, салерге, Музыка-лыг дачылаа», 17.45 — «Де-легий панорама», 18.30 — 18.45 — Чапар, 18.45 — Мультифильм, 19.00 — П. И. Чайковскийн «Куулул хол» деп балет, 21.00 — «Уе», 21.35 — Аныяктар табын ка-рыжыда, 23.15 — 23.25 — Те-демдээр.

программа бугуаар 14 шак 15 минуттаа эгелээр.

ИЮНЬ 27-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
8.00 — «Уе», 8.40 — «Эртенги гимнастика», 8.55 — М. Равель. Квартет фа мажорну Виль-иостун квартетин күтсөдир, 9.25 — «Дириж амытанар ду-гайында», 10.25 — «Печальныи горы», Урууларга уран-чечен чаа телефильм, 11.45 — Теле-мезелер, 11.50 — 15.20 — Чап-сар, 15.20 — «Калптан Немоз», Уш сериялыг уран-чечен теле-фильмниң 1-ги сериязы, 16.35 — «Билер болгаш кымыл бил», 17.20 — Футбол дугайында до-чулаа, 17.50 — «Чурук санала хүн», 18.05 — «Бистин саа», 18.35 — 18.50 — Чапар, 18.50 — Улустун аягалары, 19.00 — Мультифильм, 19.10 — «Күш-ажыл дээр алаар-ат», Дам-чылаага СЭКП ТК-ның кез-жигүүн, Социалистик Күш-ажылдыг Маадары, «Лемба-строй» трестин бригадир Л. Д. Казаков болгаш СЭКП ТК-ның кезжигүүнге кандат-кан КамАЗ-тын бригадир Г. С. Баштанок олар кир-

жир, 19.40 — «Амыдыралче ча-дала», Фильм-шин, 21.00 — «Уе», 21.35 — «Амыдыралче ча-дала» деп фильм-шинин улангызе, 22.45 — Бөгүн деле-гейде, 23.00 — 23.35 — Доку-менталдыг чаа телефильм.

ИЮНЬ 27-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
13.45 — «Шыл чинчилер» деп уран-чечен фильм, 14.55 — «Со-вет Эвилегинге бараан бооп тур мен!», 15.55 — Телемеза-дер, 16.00 — 18.00 — Чапар, 18.00 — «Оттук десант» деп телефильм, 18.20 — «Азия то-ву», 18.40 — Киножурнал, 18.50 — «Чөлөөш», Аныяктарга дам-чылаа, 19.40 — Телемеза-дер, 19.55 — Чаралдар.

МОСКВАДАН
20.00 — «Тамчыгыт дунар, чаштар!», 20.15 — Коане, 21.00 — «Уе», 21.35 — «Эрте-ген иштине х-жы» деп дөрт сериялыг уран-чечен теле-фильмниң 1-ги сериязы, 22.40 — Эртем-тайылбырлыг фильм, 23.00 — 00.50 — Фут-болга ССРЭ чемпионаты, «Черноморск» — «Жальгир», Одессадан дамчыдар.

Редакцияның адреси:

667000, Кызыл, Шетинкин болгаш Кравченко кудумчуу бажын № 3 Телефоннары: Редакторун 2-24-63, редакторун ораакчыларынын 2-23-24, 2-23-54, харымсалгалы секретарыны 2-23-35, секретариаттын 2-23-31, партийни амыдырал болгаш үлетүп кидилтеринин 2-31-71, пропаганда болгаш совет тургузуу кидилтеринин 2-37-13, чагаа кидилтерин 2-41-27, информация кидилтерин 2-22-60, культура кидилтерин 2-23-54 кодо ажал-агы кидилтерин 2-21-47, корректорларыны 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-45, соолу келбейн барганда 2-32-75

Чарыг № 1053.
Солун неделада 6 катан үнер.
ТС-01479